

1.

Toras lasījuma nedēļas nodaļa BEREŠIT/IESĀKUMĀ
(1. Mozus 1:1-1. Mozus 6:8)

Kam ir dota Tora? Kuram tā ir domāta? Visizplatītākā atbilde uz šiem jautājumiem ir, ka tā ir priekš ebrejiem. Pie šī viedokļa pieturas lielākā daļa gan ebreju, gan kristiešu. Ja neebrejs pajautās rabīnam, kā pareizi ievērot sabbatu, tad visbiežāk viņam atbildēs tā: “Kāda gan tev ar to ir darīšana? Priekš tevis ir doti septiņi Noas dēla baušļi. Tora nav priekš pagāniem, tā ir dota ebrejiem.” Liela daļa kristiešu ir šausmās no milzīgā Toras likumu saraksta, kā tie to ir iedomājušies, un ar prieku piekrīt iepriekš minētajam skatu punktam. Viņi saka: Tora nav priekš mums, tā ir priekš ebrejiem, tā ir priekš viņiem. Taču kā jūdaismā, tā kristietībā ir arī citi viedokļi un skan arī citādas balsis. Lūk, kas ir rakstīts vienā no vecākajiem Midrašiem. Tas ir Midrašs “Mehilta”, kas paskaidro Toras lasīšanas nedēļas nodaļu “Itro” par 10 baušļu došanu 2. Mozus grāmatā/Šemot. Vārds “Midrašs” burtiski nozīmē “pētījums, skaidrojums”, tā raksta elektroniskā Ebreju enciklopēdija. Tas ir homilētiskas (mācība par svētrunas uzbūvi, sagatavošanu un teikšanu; praktiskās teoloģijas daļa) dabas literatūras žanrs. Bieži vien ar Midrašu tiek domāts atsevišķu tekstu apkopojums, kuros ir iekļauta Bībeles eksegēze (teoloģijas nozare, kas pētī un skaidro Bībeles tekstus). Midrašs “Mehilta” ietver sekojošus vārdus “Tora tika dota tuksnesī, vietā, kas nevienam nepieder. Ja tā būtu dota izraēla zemē, pasaules tautas varētu teikt, ka tām nav daļas gar to. Tāpēc Tora tika dota neitrālā teritorijā, lai ar to parādītu, ka ikviens cilvēks, kurš to vēlas pieņemt, nāktu un to pieņemtu.”

Mēs sākam komentāru sēriju par Toras lasījuma nedēļas nodaļām viena gada ietvaros. Strādāsim ar jūdaisma un kristiešu pirmavotiem, kā arī pievērsīsimies autoratīviem abu reliģiju skaidrojumiem. Mūsu mērķis ir gada laikā salīdzināt Toru un Evaņģēliju. Iecere ir visai apjomīga, savukārt komentāriem atvēlētais laiks diezgan ierobežots, tāpēc pilnīgi visiem jautājumiem mēs pieskarties nevarēsim. Plašāk saprotamos jēdzienus un uzskatus apskatīsim ilustrāciju veidā.

Šoreiz ir pirmā Toras lasījuma nedēļas nodaļa Berešit. Šī nedēļas nodaļa tiek nosaukta pēc pirmā vārda, kas rakstīts Torā. Tas ir vārds Berešit/Iesākumā. Nodaļa sākas ar 1. Mozus grāmatas/Berešit 1. nodaļu 1. pantu un beidzas ar 6. nodaļas 8. pantu. Visa Tora ir sadalīta nedēļu nodaļās ar nodomu izlasīt to gada laikā. Katra Toras lasījuma nedēļas nodaļa ietver vairākas Bībeles nodaļas, lai varētu labāk saprast kopējo tematu katrā konkrētajā un nākamajā lasījumā. Būs noderīgi, ja pilnīgākai sapratnei patstāvīgi izlasīsit konkrēto Bībeles fragmentu.

Pirmajā šodienas komentāru daļā mēs uzsvērsim universālo pasaules radīšanas un vēstures vēstījumu, kas aprakstīts pirmajā Toras nodaļā.

Vienā no Talmuda sadaļām ir rakstīts “Un teica rabīns Īzaks: “Toru būtu jāsāk lasīt ar šiem pantiem: “Šis mēnesis lai jums ir pirmais mēnešu vidū, ar šo mēnesi lai jums iesākas gads.” 2. Mozus 12:2. Tas ir pirmais bauslis, kas dots izraēla dēliem. Tad kāpēc Tora sākas ar Berešit - pasaules radīšanu?”” Lai arī kā kādam gribētos, lai Tora sākas ar izraēla tautas vēsturi, Visaugstais lēma savādāk.

Toras lasījuma pirmās nedēļas nodaļas saturs ir visai universāls.

1. Mozus grāmatas 1. nodaļa ietver vēstījumu par pasaules, zemes un dzīvības radīšanu.

2. nodaļā dotas papildus detaļas par to, kā tieši notika radīšana.

3. nodaļā mēs atrodam stāstu par Ādama un Ievas kārdināšanu.

4. nodaļā rakstīts par brāļa slepkavību, par to, ka Kains nokauj Ābelu. Kā arī par Kaina pēctečiem, kuri aizgāja no Dieva klātbūtnes un izveidoja savu civilizāciju.

5. nodaļa piedāvā vēl viena Ādama un Ievas dēla, Seta ģenealoģiju. Tā ir vēsturiska liecība par tiem, kuri piesauca Dieva vārdu.

6. nodaļas sākums un teksts līdz 8. pantam, ar kuru beidzas šī Toras lasījuma nedēļas nodaļa, stāsta par zemes stāvokli vispasaules plūdu priekšvakarā.

Visos šajos notikumos nav neviena vārda par ebrejiem. Pirmo reizi vārds “ebrejs” parādās 1. Mozus grāmatā 14:13. Tur ir rakstīts: “Tad kāds bēglis nāca un vēstīja ebrejam Ābrāmam, kas dzīvoja pie amorieša Mamres ozoliem; tas bija Eškola un Anera brālis; tie bija ar Ābrāmu derības biedri.”

Tādā veidā Toras iesākums norāda uz visu tautu ģeneoloģiju. Tā ir visas cilvēces vēsture, kā to atklāj šī nedēļas nodaļas saturs. Šī grāmata ir dota visai cilvēcei.

Vai šim novērojumam piekrita arī apustulisko rakstu autori? Autori tām grāmatām, kuras sauc par Jauno derību jeb Evaņģēliju? Kāda bija viņu attieksme pret Toru?

Vispirms paklausīsimies, ko par to saka Jēzus Kristus savā Kalna svētrunā. Tā ir rakstīta Mateja evaņģēlijā un par šo tēmu Viņš ir teicis šādus vārdus. Mat. 5:17-19.

“Nedomājiet, ka Es esmu atnācis atņemt bauslību vai praviešus. Es neesmu nācis tos atņemt, bet piepildīt. Jo patiesi Es jums saku: tiekāms debess un zeme zudīs, nezudīs neviena ne vismazākā rakstu zīmīte, ne raksta galiņš no bauslības, iekāms viss notiek. Ja kas atmet kādu no šiem vismazākajiem baušļiem un tā māca ļaudis, tas būs vismazākais Debesu valstībā; bet, ja kas dara un māca, tas būs liels Debesu valstībā.”

Vispirms noskaidrosim, ko nozīmē vārdi “bauslība un pravieši.” Atbildi mēs atradīsim grāmatā Apustuļu darbi 13:13-15. “Izbraukuši no Pafas, Pāvils ar pavadoņiem nonāca Pamfīlijas Pergā (...). No Pergas iedami tālāk, viņi nonāca Pisīdijas Antiohijā un, sabatā iegājuši sinagogā, apsēdās. Pēc bauslības un praviešu nolasīšanas sinagogas priekšnieki sūtīja pie viņiem, sacīdami: “Brāļi, ja jums ir kādi pamācīgi vārdi ļaudīm, tad runājiet!””

Frāze “bauslība un pravieši” arī šajā fragmentā apraksta to, ko parasti lasīja sabatu dievkalpojumos sinagogā. Katrai Toras lasījumu nedēļas nodaļai atbilst tā saucamais Havtara “הפטרות” (haftarah), fragments no praviešu rakstiem. Tādā veidā Jēzus Kristus Kalna svētrunā izsaka savu attieksmi pret likumu un praviešiem, t.i., pret Toru un pravietiskajiem rakstiem. Viņš pasludina: nedomājiet, ka Es Esmu atnācis pārkāpt Toru vai praviešus. Neskatoties uz vārdu jēgu, kas ir acīmredzama, sinodālajā Bībeles tulkojumā ir teikts, ka Jēzus nebija nodomājis pārkāpt Toras likumus. Vārdam “pārkāpt” oriģinālvalodā ir vēl pamatīgāka nozīme. Apustulisko rakstu oriģinālā tiek izmantots sengrieķu vārds “καταλύω” (kataluo), kas nozīmē “gāzt, sagraut, iznīcināt, atcelt, atņemt spēku.” Nākošā vieta pēc Kalna svētrunas, kur ir sastopams šis vārds, ir Mat. 24:2. Tur ir rakstīts: “Bet Jēzus atbildēja tiem un sacīja: “Vai jūs visu to neredzat? Patiesi Es jums saku: šeit akmens uz akmens nepaliks, kas netiks nopostīts.”” Ar šiem vārdiem Jēzus Kristus paredzēja Jeruzālemes nopostīšanu, kas patiešām notika 70. gadā pēc Kristus. Tas ir vārds, kas apzīmē “izpostīšanu, esības

atņemšanu, sagraušanu.” Lūk, kā šī frāze skan citos Bībeles tulkojumos. Sterna tulkojumā teikts: “Nedomājiet, ka Es atnācu atcelt Toru vai praviešus (..).” Bīskapa Kassiana tulkojumā: “Nedomājiet, ka Es atnācu likvidēt likumu vai praviešus (..).” Tāda ir Jēzus Kristus attieksme pret Toru.

Nākošais pēc ietekmes nozīmīguma un uzrakstīto rakstu daudzuma Jaunajā derībā ir Pāvils. Daudziem varbūt šķiet, ka viņa darbu mērķis bija tieši apstiprināt Toras atcelšanu Jaunās derības laikmetā, taču nonākt pie šāda secinājuma var tikai no virspusējas viņa rakstu lasīšanas. Kad mēs apskatām Pāvila izdarītos secinājumus, tie ir kristālskaidri. Lūk, kas ir rakstīts Pāvila vēstulē Romiešiem 3:31. “Vai bauslību iznīcinām caur ticību? Nekādā ziņā ne, mēs bauslību nostiprinām.” Rom. 7:12 “Tā tad bauslība kā tāda ir svēta un bauslis kā tāds - svēts, taisns un labs.” 14. p. “Mēs zinām, ka bauslība ir garīga (..).” 1. Tim. 1:8 “Bet mēs zinām, ka bauslība ir laba, ja lieto to pareizi.” Ja arī kāds varbūt ir apjucis no vietām sarežģītajiem apustuļa Pāvila argumentiem, tad nesaprast viņa spriedumus par likumu, ir pilnīgi neiespējami.

Tālāk paskatīsimies uz dažiem apustuļa Jāņa izteicieniem. Viņš ir sarakstījis piecas Bībeles kanonā iekļautās grāmatas - Jāņa evaņģēliju, trīs vēstules un Atklāsmes grāmatu. Jāņa 1. vēstulē 5:3 ir rakstīts “Jo šī ir Dieva mīlestība, ka turam Viņa baušļus, un Viņa baušļi nav grūti.” Atklāsmes grāmatā ir aprakstīta cilvēku grupa, kuri nesaņems zvēra zīmi. Atkl. gr. 14:12 “Šeit vajadzīga svēto izturība, kas tur Dieva baušļus un Jēzus liecību.” Jānis nesaskatīja nekādu konfliktu, nekādas pretrunas vai opozīciju starp tiem, kuri ievēro Dieva baušļus un tic Jēzum. Viņa skatījumā tā ir viena cilvēku grupa. Kristieši tic, ka viņš to visu rakstīja Svētā Gara iedvesmots.

Apskatīsim arī to, ko sacījis apustulis Pēteris. Viņš mums ir atstājis divas vēstules. 2. Pētera vēstulē 3:14-17 viņš raksta: “Tādēļ, mīlie, to gaidīdami, centieties, ka Viņš jūs atrod ar mieru sirdī, neaptraipītus un nevainojamus, un uzskatiet mūsu Kunga pacietību kā glābšanai dotu, kā jau arī mūsu mīlais brālis Pāvils jums ir rakstījis pēc viņam dotās gudrības. Tā viņš runā par šīm lietām visās vēstulēs, kurās ir kas grūti saprotams, ko nemācītie un nenostiprinātie ļaudis sagroza, tāpat kā arī citus rakstus, sev par pazušanu. Tad nu jūs mīlie, to jau zinādami, sargaities, ka, maldu līdzī aizrauti, nezaudējat savu stipro pamatu.” Apustulis Pēteris brīdina par to, ka daži sagroza Pāvila vēstules. Viņš tos nosauc par nemācītiem un nenostiprinātiem, un aicina savus lasītājus sargāties un neaizrauties ar bezdievīgo maldiem, ar tādiem, kuri atmet Dieva likumu.

Un vēl apustuļa Jēkaba vārdi. Jēk. 2:8-11 “Ja vien jūs pildāt ķēnišķīgo likumu pēc rakstiem: tev būs savu tuvāku mīlēt kā sevi pašu, - tad jūs darāt labi. Bet, ja jūs cilvēka vaigu uzlūkojat, jūs darāt grēku, un pēc bauslības jūs esat pārkāpēji. Jo, kas visu bauslību pildītu, bet grēkotu pret vienu bausli, tas ir noziedzies pret visiem. Jo, kas ir sacījis: tev nebūs laulību pārkāpt, - ir teicis arī: tev nebūs nokaut. Ja nu tu nepārkāp laulību, bet nokauj, tad tu esi kļuvis bauslības pārkāpējs.”

Tā tad, kam ir uzrakstīta Tora? Nedēļas nodaļas teksts apraksta visas cilvēces vēsturi, arī pirmie kristietības dokumenti vienbalsīgi pasludina, ka Tora joprojām ir spēkā esoša.

Lai Visaugstais svētī jūs un jūsu ģimenes!